

DOKTOR HENRYK BARANOWSKI
(1920–2011)

Starszy kustosz dyplomowany dr Henryk Baranowski należał do grona najwybitniejszych polskich bibliografów i bibliotekarzy.

Urodził się 7 X 1920 r. w Wilnie jako syn Leona i Heleny z Jeżerysów. W latach 1930–1938 uczęszczał do prywatnego Gimnazjum oo. Jezuitów w Wilnie. Po maturze, w listopadzie 1938 r., wstąpił na Wydział Prawa i Nauk Społecznych Uniwersytetu Stefana Batorego, na którym pozostał aż do jego zamknięcia w grudniu 1939 r. W pierwszym roku okupacji niemieckiej Wilna pracował jako pokojowy w hotelu „Georges”. W 1942 r. uciekł z Wilna na wieś, do oddalonego o kilkanaście kilometrów Niemenczyna, ponieważ groziło mu powołanie do pomocniczej służby wojskowej i wysłanie na front wschodni. Tam pod zmienionym nazwiskiem pracował jako ogrodnik. W sierpniu 1943 r. na skutek tzw. łapanek został wysłany na roboty przymusowe w głąb Rzeszy Niemieckiej. Z Blankenburga w powiecie Harz wrócił do kraju w sierpniu 1945 r. Po odnalezieniu rodziny (matki i siostry) przyjechał w połowie sierpnia do Torunia. Podjął studia na drugim roku prawa Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu i równocześnie rozpoczął pracę w powstającej wówczas Bibliotece Uniwersyteckiej, która mieściła się, wspólnie z Książnicą Miejską, w gmachu Towarzystwa Naukowego przy ul. Wysokiej. Studia prawnicze skończył w 1948 r. W latach 1951–1952 odbył uzupełniające studia bibliotekarskie na Wydziale Humanistycznym UMK.

Pracę w Bibliotece zaczął od wolontariatu, opłacanego skromnym stypendium, jednak już wkrótce, w październiku 1946 r., otrzymał stanowisko pracownika kontraktowego ze stałą pensją. W ciągu następnych lat przeszedł kolejne stopnie zawodowe: asystenta bibliotecznego, starszego asystenta bibliotecznego i kustosza. Po złożeniu w 1963 r. specjalistycznego egzaminu państwowego, obejmującego całość wiedzy bibliotekarskiej i bibliologicznej, powołany został na stanowisko kustosza dyplomowanego. Oznaczało to przejście do grona nauczycieli akademickich i stanowiło potwierdzenie najwyższych kwalifikacji zawodowych bibliotekarza uniwersyteckiego¹.

¹ Dane do biografii zaczerpnięte zostały z akt osobowych H. Baranowskiego (Archiwum Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, sygn. K-61/2).

W 1974 r. przedłożył rozprawę doktorską pt. „Bibliografia miasta Torunia na tle bibliografii historycznych Pomorza Wschodniego i bibliografii miast Pomorza oraz pozostałych regionów Polski”, napisaną pod kierunkiem prof. Mariana Biskupa i po złożeniu stosownych egzaminów decyzją Rady Wydziału Humanistycznego z marca 1975 r. otrzymał tytuł doktora nauk humanistycznych.

Henryk Baranowski mówił o sobie: „Już od V klasy (starego typu) pracowałem w szkolnej bibliotece, nigdy jednak nie miałem chęci kolekcjonowania, po prostu lubiłem dużo czytać i mieć kontakt z książką”². To zamiłowanie do pracy z książką oraz cechy charakteru: szczególna ofiarność i wyjątkowa pracowitość w połączeniu z bystrością umysłu, wszechstronnymi zdolnościami i znakomitą pamięcią zdecydowały o jego późniejszych sukcesach w pracy bibliotekarskiej, bibliologicznej i bibliograficznej.

W pierwszych latach powojennych brał bardzo aktywny udział w akcji zabezpieczania, zwożenia i opracowywania księgozbiorów przeznaczonych dla Biblioteki Uniwersyteckiej w Toruniu, która zyskała wówczas bardzo cenne zbiory historyczne, często o unikatowym charakterze. Był w tym okresie kierownikiem Działu Magazynów i Konserwacji. W 1956 r. H. Baranowski powołany został na stanowisko kierownika Działu Gromadzenia i Uzupełniania Zbiorów. Pełnił tę funkcję przez 29 lat z korzyścią dla siebie, ponieważ lubił ten rodzaj pracy, ale przede wszystkim dla dobra Biblioteki. Rozumiejąc potrzeby środowiska naukowego uniwersytetu, widział konieczność gromadzenia uniwersalnego księgozbioru, pozwalającego na rozwijanie wszechstronnych badań naukowych, a równocześnie dostrzegł możliwości stworzenia wyspecjalizowanego zasobu odpowiadającego kierunkom badań pomoroznawczych i bałtoznawczych w szerokim znaczeniu tych terminów.

Gromadzenie zbiorów stało się specjalnością H. Baranowskiego, a on sam uznanym ekspertem w tej dziedzinie. Stworzył zespół kompetentnych pracowników i przy ich pomocy rozwinął współpracę na polu wymiany wydawnictw z ponad 400 ośrodkami zagranicznymi i krajowymi, nawiązał kontakty z antykwariuszami i księgarzami pozwalające na zdobycie dzieł rzadkich i poszukiwanych. Dla Biblioteki Uniwersyteckiej w Toruniu miało to fundamentalne znaczenie. Jej wysoko oceniany w Polsce i Europie księgozbiór swój kształt i kompletność zawdzięcza H. Baranowskiemu.

W pracy zawodowej podjął jeszcze inne ważne wyzwania. Od 1 IX 1984 r. pełnił funkcję zastępcy dyrektora Biblioteki, a w roku 1985 powołany został na stanowisko docenta kontraktowego na okres trzech lat i zatrudniony w Zakładzie Bibliotekoznawstwa i Informatyki. Jednakże już w 1986 r. prosił o możliwość przejścia na emeryturę ze względu na stan zdrowia. W latach 1986–1993 pracował w Bibliotece na pół etatu, a później regularnie, dwa razy w tygodniu jeszcze przez wiele lat przychodził do Pracowni Pomoroznawczej, aby kontynuować swoje zamiłowania badawcze.

² *Homo Bibliographicus: Henryka Baranowskiego zmagania z bibliografią*, Toruń 2001, s. 33–34.

Jako bibliotekarz pozostawił po swojej działalności trwały ślad nie tylko w postaci znakomicie ukształtowanego księgozbioru i świetnie funkcjonującego do dzisiaj systemu gromadzenia zbiorów. Bibliotekę znał doskonale, potrafił ocenić i wesprzeć radą ważne inicjatywy i wydarzenia biblioteczne. Z jego zdaniem liczyli się bibliotekarze, kadra kierownicza i kolejni dyrektorzy Biblioteki. Odważnie podejmował wyzwania i zawsze skutecznie je realizował. W 1975 r. odpowiadając na postulaty toruńskich historyków, zainicjował powstanie Czytelni Pomoroznawczej, początkowo z niewielkim zasobem około dwóch tysięcy woluminów najważniejszych tytułów czasopism, źródeł i opracowań naukowych, która przekształciła się z czasem w miejsce pracy europejskich historyków, germanistów, filologów, prasoznawców, bibliologów itd. z bardzo bogatym, a w odniesieniu do niektórych zagadnień, kompletnym księgozbiorem.

Henryk Baranowski został odznaczony: Złotą Odznaką UMK, Medalem za Zasługi dla Rozwoju Uczelni, Złotym Krzyżem Zasługi, Medalem 40-lecia UMK. W dniu święta uczelni w 1987 r. uhonorowany został Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, a 19 II 1992 r. Medalem Komisji Edukacji Narodowej. Spośród wielu nagród i wyróżnień wymieńmy Złote Astrolabium przyznane przez Towarzystwo Miłośników Torunia (2003 r.) oraz Nagrodę im. Adama Mickiewicza dla Polskiego Bibliotekarza roku 2003, wręczoną podczas 48. Międzynarodowych Targów Książki w Warszawie, a ufundowaną przez The East European Project Limited z Londynu.

Był aktywnym członkiem Towarzystwa Naukowego w Toruniu. Zainicjował powołanie Komisji Bibliografii i Bibliotekoznawstwa przy Wydziale II i przez wiele lat był jej przewodniczącym. Sporo swoich prac opublikował w różnych seriach wydawniczych Towarzystwa.

W Towarzystwie Bibliofilów im. Joachima Lelewela pełnił funkcje sekretarza, wiceprezesa, a w latach 1970–1973 prezesa. Sporządził bibliografię wydawnictw Towarzystwa za okres 1927–1983.

Starszy kustosz dyplomowany dr H. Baranowski budził powszechny szacunek, był dowcipny, czasem uszczypliwy, zawsze niezwykle skromny. Kochał muzykę i sztukę, ale nade wszystko kochał swoją rodzinę. Zmarł w Toruniu 3 III 2011 r. w wieku 91 lat.

Jest autorem 127 publikacji. Na tę liczbę składa się 19 prac samoistnych wydawniczo i 108 niesamoistnych, w tym 30 recenzji. Znakomitą większość, 77 pozycji, stanowią bibliografie. Są bardzo różnorodne: retrospektywne i bieżące, ogólne i specjalne, w przeważającej części powiązane tematycznie z północną Polską i Europą. Zawsze bardzo dobrze przygotowane metodycznie, wyrozumowane, podejmujące tematykę nową lub wymagającą innego, rzetelnego i kompletnego opracowania, oparte na głębokiej wiedzy i krytycznym umyśle autora były oczekiwane i przyjmowane przez badaczy jako niezbędny element warsztatu pracy naukowej.

Pierwszą i jedną z najważniejszych w jego dorobku jest *Bibliografia kopernikowska*, której pierwszy tom, obejmujący materiał z lat 1509–1955, ukazał się

w 1958 r., wydany przez Państwowe Wydawnictwo Naukowe, przedrukowany (bez wiedzy autora) w 1970 r. przez nowojorską firmę Lenox Hill Publishing & Distributing Corp. Drugi tom, wydany w 1973 r. na pięćsetną rocznicę urodzin Mikołaja Kopernika, i trzeci (2003 r.) zawierają opisy prac, które ukazały się drukiem w okresie między 1956 a 2001 r. Jest to bibliografia podmiotowo-przedmiotowa, prezentująca pisma Kopernika i o Koperniku. Łącznie trzy tomy bibliografii rejestrują 8246 pozycji. O tym, że jest ważnym źródłem informacji, świadczy jej obecność w zasobach większości bibliotek naukowych na świecie.

Bibliografia kopernikowska zwróciła uwagę środowiska naukowego na młodego toruńskiego bibliotekarza i zapewne z tej przyczyny właśnie jemu powierzono współautorstwo od dawna postulowanej i oczekiwanej bibliografii pomorskiej. Powstała z inicjatywy trzech profesorów: Mariana Biskupa, ówczesnego redaktora „Zapisek Historycznych”, Gerarda Labudy, wielokrotnie wskazującego na konieczność opracowania i publikowania takiej bibliografii oraz Władysława Chojnackiego, doświadczonego już wówczas bibliografa.

Bieżąca bibliografia historii Pomorza ukazuje się corocznie na łamach „Zapisek Historycznych”, począwszy od wydanej w 1959 r. bibliografii za rok 1958. Sześć roczników za lata 1958–1960 oraz 1962–1964 zostało opracowanych wspólnie z W. Chojnackim, a za lata 1990–1993 z Urszulą Zaborską. H. Baranowski przygotował do druku 36 roczników bibliografii pomorskiej, które łącznie zawierają 35 219 opisanych pozycji³. Miała charakter naukowy i adresowana była głównie do badaczy zajmujących się dziejami Pomorza, później także historią krajów bałtyckich i skandynawskich. Zarówno koncepcja opracowania bibliografii, jak i zmiany, jakim podlegała, związane były z ewoluowaniem „Zapisek Historycznych”, które od końca lat pięćdziesiątych XX w. stały się podstawowym czasopiśmie prezentującym dorobek, początkowo głównie polskiej, potem także światowej historiografii pomorzo- i bałtoznawczej. Zakres treściowy i terytorialny bibliografii to historia Pomorza Wschodniego (Warmii, Mazur, Pomorza Gdańskiego) i Zachodniego, byłych Prus Wschodnich oraz Inflant, później także Kurlandii, a od spisu za rok 1968 (druk w 1970 r.) również Litwy, Łotwy i Estonii. Dzieje Bałtyku, Hanzy i Polski na Bałtyku od pierwszego rocznika były uwzględniane w szerokim zakresie. W wyborze prezentowany był dorobek historyków traktujący o Danii, Norwegii, Szwecji i Finlandii, jeżeli odnosił się do dziejów Polski. Pomorze Zachodnie i Prusy Wschodnie ujmowane były całościowo, w granicach historycznych, wówczas gdy publikacje obejmowały okres do 1945 r., dzieje późniejsze uwzględniano w granicach administracyjnych Polski. Termin historia rozumiany był szeroko. Oprócz historii politycznej rejestrowane były zagadnienia gospodarcze, kulturalne, sztuka,

³ O bibliografii pisali m.in.: B. Wachowiak, *Henryka Baranowskiego „Bibliografia historii Pomorza Wschodniego i Zachodniego oraz krajów regionu Bałtyku za lata 1959–1994” – jej charakter i znaczenie*, *Zapiski Historyczne* (dalej cyt. ZH), t. 59: 1994, z. 2/3, s. 7–11; A. Matczuk, *Rozwój metodyczny polskich bibliografii historycznych regionalnych*, Lublin 1994; J. Serczyk, *Dziewięćdziesiąt lat „Zapisek”*, ZH, t. 63: 1998, z. 2, s. 26–28.

literatura, oświata, dzieje książki i bibliotek, onomastyka, językoznawstwo, nauki pomocnicze i posiłkujące historii. Uwzględniano wszystkie przejawy życia społecznego, politycznego i kulturalnego w ujęciu historycznym.

Dobór materiałów do bibliografii podlegał początkowo znacznym zmianom. Pierwszy rocznik uwzględniał literaturę popularnonaukową i popularną. W następnych latach w związku z zapowiedzią skoordynowanego wydawania przez biblioteki wojewódzkie bieżących bibliografii regionalnych ogólnych zaostrożono selekcję, pominięto zawartość kalendarzy, tygodników i tygodniowych dodatków do prasy codziennej. Zarówno redaktor „Zapisek Historycznych”, jak i autor bibliografii byli zwolennikami krytycznego doboru materiałów, nic więc dziwnego, że ostatecznie skryształizowały się dość surowe zasady selekcji, obowiązujące do dzisiaj. Kolejne roczniki rejestrowały prace naukowe, rzadko popularnonaukowe (gdy wypełniały lukę w literaturze naukowej) i bardzo rzadko popularne (tylko gdy wywoływały dyskusję w czasopismach naukowych), pomijano prace o charakterze wtórnym, nie notowano recenzji omawiających.

Bibliografia uwzględniała publikacje samoistne i niesamoistne wydawniczo: książki, artykuły z czasopism i prac zbiorowych, fragmenty bibliograficzne, recenzje. Zasięg terytorialny (miejsce publikacji dokumentu) i językowy (język, w jakim opublikowano dokument) był nieograniczony, pozostawało jedynie przeprowadzenie wystarczająco szerokiej i dokładnej kwerendy w celu odnalezienia i oceny merytorycznej publikacji. Stosowano opis rejestrujący, oparty na obowiązujących wówczas normach, zgodny z wymogami metodyki bibliograficznej. Tam, gdzie zachodziła potrzeba, dodawano zwięzłe adnotacje objaśniające niejasny tytuł, podające zawartość opisywanej pracy, wykazujące związki bibliograficzne lub wiążące opis z innymi pozycjami w bibliografii.

Zastosowano układ systematyczny, obejmujący maksymalnie podziały czwartego stopnia. Materiał podzielono na cztery działy główne, oznaczone dużymi literami: „A. Ogólne”; „B. Pomorze Wschodnie”; „C. Pomorze Zachodnie”; „D. Dzieje Bałtyku”. Ostatni dział zmienił nazwę wraz z rozszerzeniem zakresu bibliografii na: „D. Inne kraje bałtyckie”. Wewnątrz działów zmian było więcej. Przede wszystkim w pierwszym z nich znalazły się początkowo historia nauki i literatury, oświaty, kościoła, sztuki, książki i prasy. Począwszy od spisu za rok 1965 (druk w 1967 r.), przeniesiono te zagadnienia do działu B i C, w zależności od tego, jakiego terenu dotyczyły. W najmniejszych poddziałach zastosowano układ alfabetyczny według autorów lub tytułów prac zbiorowych i anonimowych. W kilku przypadkach elementem szeregowania alfabetycznego była nazwa miejscowości lub osoby. I tak w dziale ogólnym miejsce siedziby decydowało o układzie publikacji o archiwach, bibliotekach, muzeach; a w odniesieniu do wystaw miejsce ich prezentacji. W działach: „B. Pomorze Wschodnie” i „C. Pomorze Zachodnie” układ alfabetyczny według miejscowości zastosowano w poddziałach obejmujących zagadnienia: społeczno-gospodarcze, historii szkolnictwa i oświaty, sztuki, kościoła oraz poszczególnych miejscowości. W dziale „Osoby” opisy ułożono według nazwisk

rodzin i osób. Pierwsze wystąpienie terminu szeregującego było wyróżniane graficznie (rozspacjonowane). Przyjęty schemat układu systematycznego był wystarczająco rozbudowany hierarchicznie dla „zmieszczenia” w nim zebranego corocznie materiału. W przypadku konieczności wielokrotnego klasyfikowania opisywanego dokumentu zastosowano system odsyłaczy. Nierównomierny rozkład ilościowy w poszczególnych rozdziałach wynika wyłącznie z małej liczby lub braku publikacji na określony temat. H. Baranowski był zwolennikiem sztywnego schematu bibliografii, pozostawiał więc układ działów niezmieniony, a brak opisów zaznaczał słowem *vacat*. Każdy rocznik bibliografii zaopatrzony był w indeks krzyżowy, który zawierał: nazwiska osób odpowiedzialnych (autorów, redaktorów, opracowujących, tłumaczy, wraz z oznaczeniem rodzaju odpowiedzialności), tytuły prac zbiorowych i anonimowych, czasopism opisanych jako całość oraz nazwiska osób i nazwy miejscowości występujące w tytule lub adnotacji. Dla ułatwienia korzystania z indeksu, począwszy od bibliografii za rok 1984 (druk w 1986 r.), zastosowane zostały dopowiedzenia słowne przy numerach pozycji, jeżeli autor w danym roku miał więcej niż cztery publikacje.

Wartość bibliografii „zapiskowej” podkreślano wielokrotnie. Badacze wyrażali swoje opinie o jej przydatności i konieczności kontynuowania. Założenia metodyczne służyły także innym bibliografom. Kierowanie się w doborze materiału wyłącznie przydatnością do badań naukowych oraz bardzo kompletną kwerendę zauważali także historycy niemieccy. Za pośrednictwem prof. Udo Arnolda zwrócili się do H. Baranowskiego z zaproszeniem do wspólnego opracowania kontynuacji bibliografii Ernsta Wermkego. H. Baranowski wywiązał się z powierzonego zadania i wysłał około 3400 opisów prac, które wydano w Polsce i Europie Środkowej i Wschodniej w latach 1981–1986. Na opublikowanie tego materiału trzeba było poczekać kilkanaście lat, dopiero w 2003 r. ukazała się bowiem drukiem jako 32. tom serii „Bibliographien zur Geschichte und Landeskunde Ostmitteleuropas”⁴.

Henryk Baranowski poświęcił sporo wysiłku i swych bibliograficznych umiejętności bliskim sobie miastom: Toruniowi, z którym związał większość swego dorosłego życia i Wilnu, miejscu urodzenia, dzieciństwa i młodości.

Materiały o Toruniu zaczął autor zbierać w połowie lat pięćdziesiątych. Pierwszy tom, retrospektywny, obejmował prace wydane do 1971 r. Opisy za kolejne lata ukazywały się w „Roczniku Toruńskim”, aby w 1996 r., w tomie drugim pojawić się jako kumulacja lat 1972–1993⁵. Jest to bibliografia ogólna, która przedstawia miasto we wszystkich możliwych aspektach. Oprócz pozycji naukowych zawiera materiały publicystyczne, literaturę piękną, poezję. To bardzo ważne źródło informacji dla badaczy, regionalistów, dziennikarzy i wszystkich, którzy poszukują lite-

⁴ H. Baranowski, W. Tannhof, *Bibliographie zur Geschichte Ost- und Westpreussens 1981–1986*, unter Mitarbeit v. K. A. Lotz, Marburg 2003. Materiały te zasilają także elektroniczną bazę danych, która jest dostępna pod adresem: <http://www.litdok.de/cgi-bin/litdok>.

⁵ H. Baranowski, *Bibliografia miasta Torunia*, [t. 1] (Roczniki TNT, R. 77, z. 1), Warszawa 1972 (wyd. 2: (Roczniki TNT, R. 88, z. 3) Toruń 1999); t. 2: *1972–1993 wraz z uzupełnieniami* (Roczniki TNT, R. 87, z. 2), Toruń 1996.

ratury o Toruniu. Bibliografia ta, podobnie jak inne wymienione wcześniej, pokazała stan opracowania poszczególnych zagadnień oraz tematy jeszcze niezbadane lub zbadane niewystarczająco i miała niewątpliwie stymulujący wpływ na badania regionalne.

Równocześnie H. Baranowski myślał o Wilnie. Efektem tego była wydana w 1983 r. przez Ossolineum bibliografia pt.: *Uniwersytet Wileński 1579–1939: bibliografia za lata 1945–1982*⁶ – rejestrująca piśmiennictwo dotyczące dziejów uczelni od czasów Akademii Wileńskiej do zamknięcia działalności Uniwersytetu Stefana Batorego. Kilka lat później, w 1991 r., pojawiła się pięknie wydana bibliografia poświęcona Matce Boskiej Ostrobramskiej i jej Sanktuarium pt. *Ostra Brama: bibliografia*⁷. Były to zapowiedzi wielkiej bibliografii Wilna, do której materiały rozrastały się z każdym rokiem. Jej pierwszy tom *Uniwersytet Wileński 1579–1939* ukazał się w 1996 r. i zawierał trzykrotnie więcej pozycji niż wspomniany już wcześniej „tom sygnałny”, zbierał bowiem piśmiennictwo wydane od najstarszego druku po rok 1993 z wybranymi pozycjami z roku 1994. Tomy drugi (druk w 2000 r.) i trzeci (druk w 2007 r.) obejmują dzieje miasta do maja 1945 r. i zawierają prace wydane do 2005 r.⁸

Bibliografia Wilna jest bibliografią przedmiotową, a więc uwzględnia poszczególne pozycje ze względu na treść dotyczącą miasta, a nie z powodu miejsca wydania. Jest też selektywna, nie opisuje bowiem materiałów drobnych, zwłaszcza artykułów prasowych i z czasopism popularnych. W tomie drugim i trzecim w rozdziale „Wyznania” autor pomija pozycje z wydanej osobno w 1991 r. bibliografii Ostrej Bramy. Podobnie w rozdziale „Uniwersytet Wileński” nie powtarza pozycji z tomu pierwszego, lecz jedynie uzupełnia o wydawnictwa z lat 1995–1998. Materiały uporządkowane są zasadniczo według chronologii wydawniczej, jedynie w niektórych rozdziałach w układzie alfabetycznym nazw własnych, a w ich obrębie według dat wydania. W tomie trzecim autor zmienił nieco układ rozdziałów i podrozdziałów z powodu braku lub znikomej ilości materiału.

Wszystkie opracowane przez H. Baranowskiego lub pod jego redakcją bibliografie są przydatne i zasługują na uwagę, jednakże jeszcze jedną z nich trzeba wyróżnić szczególnie. *Bibliografia czasopism pomorskich*⁹, chociaż dzisiaj wymaga wielu uzupełnień, w dalszym ciągu stanowi podstawowe kompendium dla poszukujących informacji o periodykach obszaru byłego województwa bydgoskiego. Opisano w niej wszystkie czasopisma, niezależnie od języka i treści, ukazujące się od 1589 do 1956 r. Miała być jedną z wielu bibliografii obejmujących cały kraj, okazała się jedyną.

⁶ Idem, *Uniwersytet Wileński 1579–1939: bibliografia za lata 1945–1982*, Wrocław 1983.

⁷ Idem, *Ostra Brama: bibliografia*, Toruń 1991.

⁸ Idem, *Bibliografia Wilna*, t. 1: *Uniwersytet Wileński 1579–1939*, Toruń 1996; t. 2: *Miasto, przy współpracy z Z. Baranowską i J. Goławską*, Toruń 2000; t. 3: *Za lata 1999–2005 oraz uzupełnienia, przy współpracy z J. Goławską*, Toruń 2007.

⁹ *Bibliografia czasopism pomorskich: województwo bydgoskie*, red. H. Baranowski (Prace Wydziału Filologiczno-Filozoficznego – TNT, t. 8, z. 3), Toruń 1960.

Z prac niepublikowanych niewątpliwie największą wartość ma opracowana wraz z zespołem „Bibliografia zawartości Gazety Toruńskiej 1867–1921”¹⁰.

Henryk Baranowski był bibliografem wybitnym. Zajęty praktycznym opracowaniem spisów bibliograficznych może zbyt nieśmiało i zbyt rzadko wypowiadał się o teorii bibliografii, a szkoda, miał bowiem w tej kwestii wiele do powiedzenia. Jego działalność bibliograficzna, bibliologiczna i bibliotekarska, przedstawiona powyżej jedynie w zarysie, zasługuje na szczegółową i wszechstronną analizę.

Urszula Zaborska (Toruń)

¹⁰ Kartoteka dostępna w Pracowni Pomorzoznawczej Biblioteki UMK oraz w formie elektronicznej pod adresem: http://www.bu.umk.pl/gazeta_torunska/.

